

Satversmei atbilst Civilprocesa likuma norma, kas regulē protesta iesniegšanu

2014. gada 9. janvārī Satversmes tiesa ir pieņēmusi spriedumu lietā Nr. 2013-08-01 „Par Civilprocesa likuma 483. un 484. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam”.

Protesta institūts civilprocesā pastāv, lai novērstu tiesu pieļautās būtiskās kļūdas un nodrošinātu taisnīgumu

Apstrīdētās normas

Civilprocesa likuma 483. pantā noteikts, ka protestu par spēkā stājušos tiesas nolēmumu Senātam var iesniegt ģenerālprokurors vai Ģenerālprokuratūras Personu un valsts tiesību aizsardzības departamenta virsprokurors, ja kopš nolēmuma spēkā stāšanās nav pagājuši vairāk kā 10 gadi.

Civilprocesa likuma 484. pantā ir paredzēts, ka Pamats protesta iesniegšanai par spēkā stājušos tiesas nolēmumu ir būtiski materiālo vai procesuālo tiesību normu pārkāpumi, kas konstatēti lietās, kuras ir izskatītas tikai pirmās instances tiesā, ja tiesas nolēmums nav pārsūdzēts likumā noteiktajā kārtībā no lietas dalībniekiem neatkarīgu iemeslu dēļ vai ar tiesas nolēmumu aizskartas valsts vai pašvaldību iestāžu tiesības vai to personu tiesības, kuras nav bijušas lietas dalībnieki.

Augstākā juridiska spēka norma

Satversmes 92. panta pirmais teikums: „Ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā.”

Lietas fakti

Lieta ierosināta pēc SIA „VK Estate”, kā arī Dzintara Abula un Veltas Lazdas pieteikuma. Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka apstrīdētās normas aizskar pieteikuma iesniedzēju tiesības paļauties, ka netiks pārskatīti tie jautājumi, kas jau ir izvērtēti ar spēkā stājušos tiesas nolēmumu (*res judicata* princips), kā arī netiks kavēta šāda nolēmuma

izpilde. Apstrīdētās normas apdraudot pušu procesuālo vienlīdzību, tādējādi veidojoties arī tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpums.

Tiesas secinājumi un lēmums

Par tiesībām uz taisnīgu tiesu

Satversmes tiesa norādīja, ka Satversmes 92. panta pirmais teikums paredz valsts pienākumu nodrošināt lietas izskatīšanu tādā procesā, kurā, ievērojot tiesiskas valsts principus, tiek pieņemts taisnīgs spriedums. [6] Tiesību uz taisnīgu tiesu saturā ietilpst arī *res judicata* princips. [7]

Par tiesību ierobežojumu un tā mērķi

Tiesības uz taisnīgu tiesu var ierobežot tiktāl, ciktāl tās netiek atņemtas pēc būtības. Satversmes tiesa atzina, ka tiesību ierobežojums ir noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu [10], un tam ir leģitīms mērķis – taisnīguma nodrošināšana un citu personu tiesību aizsardzība. Apstrīdētajās normās paredzētais prokurora protests pastāv, lai novērstu tiesu pieļautās būtiskās kļūdas un nodrošinātu taisnīgumu. [11]

Par ierobežojuma samērīgumu un principu sadursmi

Satversmes tiesa secināja, ka protesta iesniegšana gadījumos, kas pirmās instances tiesas nolēmums nav pārsūdzēts no lietas dalībniekiem neatkarīgu iemeslu dēļ, ir vienīgais veids taisnīguma nodrošināšanai un personas tiesību aizsardzībai, kad galīgs, nepārsūdzams vai nepārsūdzēts pirmās instances tiesas nolēmums ir pieņemts un ir stājies spēkā, bet satur būtiskus materiālo un procesuālo tiesību normu pārkāpumus. [13.2] Protesta institūts veidots kā galīgais tiesību aizsardzības instruments – papildu garantija gadījumā, ja nav citu tiesību aizsardzības līdzekļu. [17]

Tiesa norādīja, ka apstrīdētās normas attiecas uz jomu, kurā „saduras” tiesiskās noteiktības un taisnīguma princips. [14] Satversmes tiesa atzina, ka pienākums līdzsvarot šos principus ir Augstākās tiesas Senātam katras konkrētās lietas ietvaros. Saskaņā ar *res judicata* principu nevienam nav tiesību lūgt pārskatīt galīgu un spēkā stājušos spriedumu ar mērķi panākt atkārtotu lietas izspriešanu. Vienīgais sprieduma atcelšanas pamats ir būtiska tiesas kļūda, kas novedusi pie nepareizas lietas izspriešanas pēc būtības, ja tās

rezultātā būtiski pārkāptas cilvēka pamattiesības, vairāku personu tiesības un likumīgās intereses vai citas ar likumu aizsargājamas publiskās intereses. [17.3]

Tādējādi Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētās normas rada mehānismu, kas ļauj savstarpēji izsvērt gan taisnīguma, gan tiesiskās stabilitātes principu (*res judicata* psincipu). [17.3]

Apstrīdētās normas nodrošina tiesības uz taisnīgu tiesu un atbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

Vienlaikus Satversmes tiesa norādīja uz Saeimas pienākumu gādāt par to, lai pēc protesta ierosināto lietu izskatīšana nebūtu ilgstoša. Pārāk ilgs protesta iesniegšanas termiņš varētu novest pie spēkā esošu nolēmumu nenoteiktības. Tādējādi Saeimas ir pienākums apsvērt apstrīdētajā normā paredzēto protesta iesniegšanas termiņu. [18.2]

Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams, tas stāsies spēkā tā oficiālās publicēšanas dienā. Sprieduma teksts ir pieejams Satversmes tiesas mājas lapā.

Relīze sagatavota ar mērķi veicināt Satversmes tiesā izskatāmās lietas faktisko apstākļu izpratni. Tā nav uzskatāma par sprieduma daļu un nav saistoša Satversmes tiesai. Spriedumi, lēmumi un cita informācija par Satversmes tiesu atrodama tiesas mājas lapā www.satv.tiesa.gov.lv.

Līna Kovalevska

Satversmes tiesas priekšsēdētāja palīdze

Lina.Kovalevska@satv.tiesa.gov.lv

67830748, 29813216